

Kingsley Amis

BĂTRÂNII TICĂLOȘI

Traducere din limba engleză și note de
Andreea Șeler

Pentru Louis și Jacob

Nota autorului

În acest roman sunt menționate numeroase locuri reale (Carmarthen, Cowbridge), dar și numeroase locuri fictive (Birdarthur, Caerhays). Lower Glamorgan nu corespunde niciunei unități administrativ-teritoriale. Locurile fictive nu sunt locuri reale ascunse sub masca ficțiunii sau a pseudonimelor: toți cei care vor încerca să ajungă de pe coasta de sud a Țării Galilor pe insula Courcey, de pildă, vor da peste Canalul Bristol. Courcey și celelalte locuri nu sunt mai reale decât oricare dintre personajele portretizate în cartea de față.

K. A.
Swansea, Londra

I

Malcolm, Charlie,
Peter și ceilalți

— Dacă mă-ntrebi pe mine, spuse Gwen Cellan-Davies, băiatul ăsta e un cetățean galez teribil de distins. Asta cel puțin după standardele vremurilor noastre.

— Păi, așa zice că toată lumea e de aceeași părere, zise soțul ei în timp ce curăța de coajă o felie de pâine prăjită.

— Și Reg Burroughs la fel. După treizeci de ani de plimbat hârtii mai întâi la primărie și apoi la prefectură, pentru care a fost răsplătit cum se cuvine.

— Ești prea aspră. Potrivit opiniei generale, Alun a făcut și lucruri bune. Hai să fim corecți, totuși.

— Da, sigur, lucruri bune pentru el: *Țara Galilor în opera lui Brydan* și antologia aia, cum s-o fi numind. Amândouă se vând și acum binișor, după atâția ani. Fără Brydan și industria din spatele lui, Alun ar fi un nimeni. Asta dacă ne gândim mai ales la lucrările lui – toate poeziile alea sunt sub Brydan.

— Să mergi pe calea asta nu e o idee chiar atât de rea...

— La americani și la englezi merge de minune, sunt convinși. Dar...

Gwen își întoarse capul într-o parte și schiță zâmbetul acela superior, pe care-l afișa când explica anumite lucruri cuiva, de cele mai multe ori când își exprima un punct de vedere negativ la adresa unei a treia persoane.

— ...nu ești de acord că, deși îl imită pe Brydan, n-are... nici pe departe talentul și imaginația lui?

— Sunt de acord că, dacă e să-i compari versurile cu cele mai bune poezii ale lui Brydan, nu...

— Știi bine la ce mă refer.

În cazul de față, Malcolm Cellan-Davies știa într-adevăr unde bătea soția lui.

Se ridică și umplu din nou ceainicul, apoi și ceașca sa, adăugând puțin lapte degresat și puțin dintr-un îndulcitor nou pe piață, care chipurile nu altera gustul în niciun fel. Se așază din nou la masa la care luau micul dejun, își băgă între molarii din stânga un mic triunghi de pâine prăjită cu miere pentru diabetici, pregătit cu mare grijă, și începu să-l mesteca cu atenție, însă cu fermitate. Nu mai mușcase nimic cu dinții din față de când își pierduse un incisiv de sus într-o felie de lebăr, în urmă cu șase ani, și niciodată nu mesteca nimic pe partea dreaptă, pentru că avea o gaură într-o măsea de jos, în care se putea aduna mereu câte ceva, și o porțiune ciudată de gingie, care părea să se fi desprins, mișcându-se, într-un mod extrem de deranjant, cu orice prilej. În timp ce mesteca în mod automat, privirea îi alunecă peste *Western Mail* și se opri asupra unui articol despre meciul Neath-Llanelli.

După ce-și aprinse o țigară, Gwen continuă în același stil malițios:

— Nu-mi aduc aminte să fi fost tu vreodată prea convins de sinceritatea lui Alun Weaver, că e vreo întruchipare a conștiinței galeze, nu-i așa?

— Păi, în anumite privințe, dacă te gândești că apare la televizor și așa mai departe, e cam șarlatan... da, poate că e.

— Poate? O, Doamne! Bineînțeles că e un șarlatan și bravo lui. Cui îi pasă? E amuzant și degajat. Am avea nevoie de o duzină ca el în țara asta ca să le băgăm tuturor frica de Dumnezeu în suflet. Avem nevoie de câțiva impostori pentru a știrbi sinceritatea aia blestemată.

— Nu toată lumea o să se bucure să-l aibă prin preajmă, spuse Malcolm, oferindu-i altei bucățele de pâine prăjită tratamentul obișnuit.

— Ei, asta e o veste minunată. La cine te referi?

— La Peter, de exemplu. Ciudat, chiar am discutat ieri cu el despre asta. Era foarte amărât, am fost destul de surprins. Foarte amărât.

Malcolm vorbea ca și cum ar fi înțeles acea amărăciune, de parcă ar fi simțit și el o parte din ea. Gwen îl măsură cu privirea prin lentilele de un maroniu deschis ale ochelarilor. Apoi făcu o serie de zgomote și de mișcări subtile care însemnau că trebuia să se ridice și să plece. Dar rămase pe scaun și întinse mâna, poate într-o doară, către scrisoarea care generase acea discuție, jucându-se cu degetele pe suprafața ei.

— O să fie... distractiv s-o vedem iar pe Rhiannon, zise ea.

— Mhm.

— A trecut ceva vreme, nu? Cât... zece ani?

— Cel puțin zece. Mai degrabă cincisprezece.

— De-atunci n-a mai venit cu Alun pe-aici în niciuna dintre călătoriile sale, după tot ce s-a întâmplat. Doar o dată sau de două ori, nu?

— Venea să o vadă pe maică-sa, la Broughton, dar bătrâna s-a prăpădit cam pe-atunci, așa că probabil...

— Mă gândesc că tu știi mai bine. Mie mi se pare ciudat doar că, din câte știu eu, n-a prea ținut legătura nici cu prietenii din facultate, nici cu alții.

Malcolm nu zise nimic. Se legăna într-o parte și într-alta pe scaun, ca și cum ar fi vrut să spună că în viață întâlneai la tot pasul asemenea mici mistere.

— Ei bine, de-acum încolo o să aibă timp berechet, adică de luna viitoare. Sper că n-o să i se pară prea plictisitor pe-aici față de Londra.

— O mulțime dintre oamenii pe care-i știa sunt încă aici.

— Asta e și problema, spuse Gwen, râzând ușor.

Se uită la soțul ei un moment, îi zâmbi și clipi scurt, după care continuă:

— Cred că a fost un adevărat șoc că Rhiannon se mută aici, după tot ce s-a întâmplat.

— Mai degrabă o surpriză. Dumnezeu știe de când nu m-am mai gândit la ea. A trecut mult de-atunci.

— Avem dintr-astea din belșug acum, nu? Ei bine, tot n-o s-ajute. E-n regulă dacă mă duc eu prima la baie?

— Da, du-te liniștită, zise el, așa cum făcea în fiecare dimineață.

Așteptă până ce auzi un scârțâit sau ceva asemănător de la etaj, după care lăasă să-i scape un oftat profund, întrerupt de un pufnet. Dacă stăteai să te gândești, Gwen nu-i făcuse deloc zile fripte din cauza reîntoarcerii lui Rhiannon, asta ținând cont, bineînțeles, că nu era vorba decât despre primul episod al poveștii. Avusese noroc într-un fel că fusese primul care coborâse și că se bucurase de câteva minute ca să-și revină din șocul – căci, într-adevăr, fusese un șoc – de a vedea scrisul acela pe plic, neschimbat și inconfundabil, după treizeci și cinci de ani. Gwen lăsase scrisoarea pe masă. Aruncă o privire pe furiș către tavan, o luă și o reciti, nu în totalitate, ci numai anumite pasaje. „Cu multă dragoste, pentru amândoi“ nu părea cine știe ce motiv să se laude, ca și cum ar fi fost vreo referire la persoana lui, dar, cum nu avea nimic altceva în schimb, trebuia să se mulțumească și cu atât. Poate că ea uitase, pur și simplu. În fond, i se întâmplaseră destule lucruri de-atunci încoaace.

Terminându-și ceaiul, își aprinse prima și singura țigară din ziua respectivă. Nu-i plăcuse niciodată prea mult să fumeze și trecuseră mai bine de cinci ani de când urmasse sfatul doctorului său de a se lăsa, cu excepția unei singure țigări pe zi, după gustarea de dimineață, care nu-i putea face niciun rău cuantificabil și care – așa credea el – îi punea măruntaiele în mișcare. Din nou, ca întotdeauna, strânse masa ca să mai treacă timpul; îi făcea bine să se miște. Fulgii de cereale și marmelada cu bucăți de fructe, aromată cu o picătură de whisky, a lui Gwen fură puse la locul lor, în dulăpiorul de pe perete, iar sâmburii de la prunele fierte fără zahăr și cojile de la cele două ouă fierte pe care le mâncase Gwen, în punga transparentă din coșul de gunoi. Se gândi în treacăt la ouă, la mica explozie care avea loc când lingura intra în gălbenuș, la felul în care, într-o secundă, aroma i se răspândea în toată gura. Ultima dată când mâncase un ou – și sigur ultima oară când mâncase un ou fiert – fusese cel puțin la fel de demult ca ultima zi în care fumase mai mult de o țigară. Se știa prea bine că exista tendința de a ajunge prins într-o rutină, nu foarte mult la început, bineînțeles, doar puțin, dar îndeajuns pentru a evita situația asta. În final, ceștile, farfuriile și tacâmurile

fură puse în mașina de spălat vase și, odată ce apăsă butonul de pornire, luminița roșie se aprinse, după care începu să pâlpâie, iar imediat după aceea un bâzâit îngrozitor se auzi în întreaga bucătărie.

Nu era o mașină de spălat vase foarte performantă și nici foarte eficientă, iar bucătăria, în ansamblu, nu arăta bine de loc. Pe Werneth Avenue, mai precis în casa în care soții Cellan-Davies locuiseră până în 1978, avuseseră o bucătărie splendidă, cu o masă lungă de stejar, la care încăpeau lejer paisprezece persoane, și un dulap galez frumos, ticsit cu tot felul de câni multicolore. În bucătăria de aici nu puteai vedea nimic care să nu se găsească într-un milion de alte camere înghesuite, răspândite prin toată țara: linoleumul de pe jos, blaturile de plastic, chiuveta de metal și, în locul masivei sobe Rayburn, care încălzea tot parterul vechii lor locuințe de pe Werneth Avenue, un radiator electric oval, cu două filamente incandescente, suspendat pe perete. În cele mai multe dimineți, cam pe la acea oră, Malcolm se întreba dacă nu cumva nu renunțase la prea multe mutându-se aici, dar nu avea niciun rost să se agite din acea cauză atunci, și nici mai târziu.

Simți o frământare ușoară în măruntaie. Luă în mână exemplarul din *Western Mail* și fără să se grăbească – aspect destul de important, de fapt – se duse în baia cu plafon înclinat de sub scara interioară, pe care o mai numeau și toaletă de serviciu. Vechea rutină se prelungi, ca întotdeauna: fără a se forța deloc, pentru că nu era sănătos și natural, dar încercând cât de cât, pentru că n-ar fi avut cum să-i facă rău, încercând ca un nebun pentru că... de ce? Pentru că doar asta trebuia să facă. Într-un final, avu succes, deși nu cine știe ce. Nicio urmă de sânge, niciuna care să fie categorisită ca puțină spre foarte puțină. Iar această realizare îl făcu să se îndrepte dintr-odată și să schițeze un salut milităresc.

În dormitor, Gwen era la măsura de toaletă și tocmai își aplica fondul de ten. Malcolm intră în felul lui silențios, ca și cum ar fi stat la pândă, și o privi în oglindă. Unghiul din care o surprinse – sau lumina din cameră – îl făcu să o privească cu mai multă atenție ca de obicei. Gwen avusese întotdeauna

forme rotunjite, era dolofănică și blândă, nu ștearsă, ci lipsită de fermitate.

Nimic nu se schimbase în acest sens. La cei șaiszeci și unu de ani, cât avea și el, pomeții și maxilarele ei își păstrau forma, iar pielea de sub ochi îi era remarcabil de elastică. Și totuși, acum, ochii ei înfundați în orbite aveau o expresie pe care, își dădu el seama, nu o mai văzuse, concentrată, aproape dură, iar gura, de asemenea, îi era strânsă într-o linie fermă în timp ce-și întindea fondul de ten de-o parte și de alta a nasului. Probabil, din cauză că se concentra, pentru că, în secunda următoare, ea îl văzu și se relaxă, redevenind femeia în vârstă liniștită, cu aspect tineresc și cu părul vopsit într-o nuanță plăcută de șaten deschis, purtând un costum în carouri albastre și albe, cu sacou și pantaloni, care i s-ar fi potrivit cuiva puțin mai tânăr. Însă pe ea nu arăta deloc ridicol.

Mai mult ca să-i audă vocea, o întrebă:

— Iar ieși? Nu te lași deloc, nu?

— Nu mă duc decât să beau o cafea la Sophie, răspunse ea, pe tonul ei vesel și nevinovat.

— Doar o cafea, hm? Asta e ceva nou. Știi, e foarte ciudat, dar tocmai mi-am dat seama că nu am mai văzut-o pe Sophie de aproape un an. Nu așa se face. În fine. Iei mașina, nu?

— Dacă n-ai nevoie de ea. Tu te duci la Bible?

— Mă gândeam să dau o fugă, să văd ce mai e pe acolo.

Se ducea la Bible în fiecare zi a vieții lui.

— Nu-ți face probleme, iau autobuzul.

Urmă o tăcere scurtă. Gwen își fărda pomeți. După câteva clipe, își lăsă mâinile în poală și rămase nemișcată pe scaun. Apoi, își reluă ritmul.

— Și cum a fost în dimineața asta, dragule?

— Cum nu se poate mai bine, mulțumesc.

Malcolm rosti acele cuvinte mai precipitat decât ar fi vrut. Se pregătise pentru o revenire la subiectul Rhiannon, dar întrebarea, deși obișnuită și exprimată ca de obicei, îl prinsese cu garda jos.

— Destul de bine, adăugă el, pe un ton mai blând.

— Niciun pic de...

— Nu. Deloc.

Așa cum Malcolm știuse c-avea să reacționeze, Gwen clătină încet din cap.

— De ce Dumnezeu nu poți să iei ceva? Un om inteligent ca tine... La câte medicamente sunt pe piață în zilele noastre.

— Nu suport laxativele. Niciodată nu le-am suportat. După cum știi foarte bine.

— Laxative. Dar eu nu vorbesc aici despre semințe de sena sau sirop de smochine Califig. Formule preparate cu grijă, testate înainte de a fi puse pe piață și încercate de mii de oameni. Acum nu mai discutăm despre leacuri băbești.

— Orice substanță de genul ăsta afectează echilibrul organismului. Îl perturbă. Cu chimicale.

— Credeam că asta și vrei, Malcolm, să perturbii ce-ai înăuntrul. Și cum rămâne cu prunele alea pe care le mănânci? Ele n-au același efect, nu te deranjează?

— Prunele sunt naturale, evident.

— Și cum crezi că-și fac efectul? Sunt doar chimicale în altă formă.

— Sunt substanțe chimice naturale. Chimicale formate în mod natural.

— Și cum crezi tu că face stomacul tău diferența între o substanță chimică dintr-o prună și aceeași substanță provenită dintr-o pastilă sau o capsulă?

— Nu știu, dragostea mea, răspunse Malcolm, oarecum copleșit.

I se părea cam stupid că un bărbat nu putea să câștige o confruntare verbală despre propriile intestine, nici măcar cu soția lui.

— Dar, pe de altă parte, nici nu trebuie să știu.

— Nu trebuie să mă crezi pe cuvânt. Fă-ți o programare la Dewi. Știu, știu, nu suporti nici doctorii și nici nu înțelegi de ce te tot bat la cap cu asta. Pentru că ești absurd, de-asta, pentru că nu ești dispus să-ți faci viața mai ușoară. Ești incorigibil. Știi că uneori chiar cred că ești un galez al naibii de afurisit?

— N-am de ce să mă duc la Dewi. Nu e nimic în neregulă cu corpul meu. Niciun simptom, niciun semn, nimic.

— Cere-i doar o rețetă, atâta tot. Două minute.

Malcolm dădu din cap în semn de refuz, iar tăcerea se prelungi. După câteva clipe, spuse:

— Acum pot să plec?

Se îmbrățișară ușor și cu grijă, în timp ce Gwen scoase o altă serie de sunete înăbușite. Acestea însemnau că, deși considera că soțul ei se purta prosteste în privința propriei stări de sănătate, avea să fie înțelegătoare deocamdată. Și mai era și o doză de afecțiune – sau mai bine spus un ordin prea plin de politețe.

Ca în multe cazuri, Malcolm înțelesese clar că nu mai trebuia ca subiectul defecației să nu mai fie adus în discuție vreodată. Nici nu intenționase să obțină mai mult decât o simplă asigurare din partea lui Gwen că totul era bine și așa mai departe. Dar cum era imposibil de exclus de pe agenda zilnică, acest subiect avea dezavantajele sale, deși era surclasat categoric de lipsurile sale ca bărbat, ca soț, de incapacitatea sa de a înțelege femeile, de a asigura sprijinul financiar necesar familiei și alte subiecte mult iubite pe care și le amintea vag din anii trecuți.

În baia de pe hol, se spală bine pe dinți, mai întâi pe cei douăzeci și ceva care-i mai rămăseseră în gură, într-o formă sau alta, după care și pe cei șapte din proteza parțială pe care o purta în partea de sus. Proteza era atât de fixă, încât era un moment tensionat de fiecare dată când trebuia să și-o pună la loc; flexarea genunchilor și mișcarea lor înainte și înapoi părea să ușureze cât de cât lucrurile. Cu cele cinci coroane din față, făcute din materiale diferite și puse în momente diferite, dantura în ansamblu era oarecum neuniformă, însă măcar nimeni nu avea să creadă că avea proteză și sus, și jos. Cândva avea să se pricopsească și cu așa ceva, dar nu acum, Doamne-ajută. Simplul gând de a i se scoate un dinte, chiar dacă se mișca la fel ca toți ceilalți pe care-i mai avea, îl supăra în continuare, deși crezuse că reușise să depășească acea jenă cu mulți ani în urmă.

Fața lui arăta destul de bine, având în vedere dantura lui problematică. Era destul de lunguiață, mai ales în zona dintre

partea inferioară a nasului și vârful bărbiei, însă trăsăturile în sine erau destul de plăcute, iar el era conștient, fără nicio urmă de vanitate, că, în combinație cu înălțimea, postura dreaptă și părul lui, care ajunsese acum roșcat-grizonant, avea un aspect destul de prezentabil în ochii celorlalți. În același timp, observase că, din când în când, câte un necunoscut, de obicei un bărbat, îi arunca o privire care-l lăsa nedumerit; nu era o privire chiar ostilă, ci avea ceva neprietenos, ceva rece în ea.

Primise de multe ori acel tip de otheadă în anii de școală, când fusese terorizat mai mult decât în mod obișnuit în cazul un băiat fără probleme de creștere, străin sau slab, și își amintea că îl întrebasese pe Watkins Grăsanu', unul dintre principalii săi torționari, care era motivul. Fără să stea pe gânduri, Grăsanu' îi răspunsese că „părea genul“, dar nu-i fusese deloc clar ce însemna asta. În anii ulteriori, i se întâmplase în două rânduri – o dată pe Street's End, într-o sâmbătă seara, și apoi în tren, când se întorcea de la un meci internațional jucat pe Cardiff Arms Park – să fie luat în vizor doar el dintr-un întreg grup de prieteni și să fie atacat fără niciun avertisment de vreo brută total necunoscută. Poate că, fără să vrea, avea uneori un aer înfumurat sau afișa vreo expresie asemănătoare.

Indiferent de plusurile și minusurile feței lui, trebuia să se bărbiească. Ura profund tărășenia aceea – dinții, bărbieritul, baia, părul, hainele –, atât de mult, încât de multe ori simțea că se apropia de punctul în care avea să le dea naibii pe toate ca să stea toată ziua în pijamale și în halat. Dacă n-ar fi fost Gwen, probabil că ar fi făcut-o de mult. Însă ea îi tot spunea să se țină de chestiile astea și să asculte radio în acest timp, iar el îl mai pornea din când în când, însă vorbăria de-acolo îi plăcea cam la fel de mult ca muzica modernă, și parcă numai asta se difuza, cu excepția postului Cymru, care era, în mod evident, cel mai potrivit pentru cei care voiau să-și aprofundeze cunoștințele de limbă galeză. Problema era că vorbeau prea repede.

Galeza îi atrase din nou atenția – de data asta mult mai mult – când, după ce o auzise pe Gwen demarând pe alee, se instală în biroul lui, ca să lucreze puțin înainte de a pleca la

Bible. Biroul se afla la primul etaj, era o încăpere mică și murdară, în care se auzea păcănitul țevilor de apă. Biblioteca de nuc era piesa dominantă de mobilier din cameră. Deși în casa de pe Werneth Avenue nu păruse excesiv de mare, aici fusese necesar să se scoată fereastra din balamale pentru a fi instalată. Un raft era ocupat exclusiv de volume de poezie: o selecție bogată de clasici englezi (unele exemplare erau destul de ferfenițite), câteva opere galeze (toate într-o condiție excelentă) și vreo douăzeci și ceva de volume de poezie engleză de secol XX, scrise de autori galezi. Unul dintre acestea – și nu extrem de subțire – avea pe copertă numele lui Malcolm și sigla unei edituri mici care făcea acum parte din Upper Glamorgan. Când se pensionase anticipat de la Royal Cambrian, avusese de gând să-și continue activitatea, să-și termine poeziile vechi de ani buni și să scrie altele noi, pe care le avusese până atunci în minte. Ar fi trebuit să știe că, într-o asemenea situație, intențiile nu erau de ajuns. În tot timpul scurs de atunci, nu scrisese niciun vers. Dar poate că, într-o zi, avea să o facă, iar între timp trebuia să exerseze, să se tot antreneze, să încerce să-și intre din nou în mână. De unde și interesul pentru limba galeză.

Printre cărțile de pe masa lui de lucru se afla și o publicație a Societății pentru Studiul Literaturii Galeze Vechi – aceasta fiind traducerea denumirii sale din galeză –, care conținea poemele și fragmentele poetice ale lui Llywelyn Bach ab yr Ynad Coch (*f*l.1310) ca introducere la cântecul funerar scris în cinstea lui Cadwaladr, o treabă destul de substanțială, de vreo trei sute de rânduri. Tot acolo se aflau și cele două părți traduse de Malcolm, un manuscris cu corecturi minore și o broșură în care era inclusă și singura traducere despre a cărei existență știa, realizată și publicată de un învățat din Carmarthen în anii 1920, însă într-un stil mai vechi, cu cincizeci de ani în urmă. Nu avea importanță – în ciuda neajunsurilor poetice, era numai bună ca traducere literală.

Mișcându-se mai încet decât ar fi fost firesc, Malcolm deschise broșura undeva pe la început. Privirea i se plimba încolo și înapoi, între varianta originală, galeză, a pasajului de care